

Ympäristö-
vastuun
askeleet
seura-
kunnille

■ **Kutsumme Teidät** yhdessä kanssamme kantamaan ympäristövastuuta ja ottamaan *Ympäristövastuun askeleita* ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Ilmastonmuutos nostetaan kirkkomme [Ovet auki -strategiassa](#) megatrendiksi, joka vaikuttaa merkittävästi kaikkiin elämämme osa-alueisiin. Tutkimusten mukaan uutiset ilmastonmuutoksen vaikutuksista herättävät ahdistusta, joka parhaimmillaan voi johtaa positiiviseen muutokseen ja toimintaan, mutta pahimmillaan vetäytymiseen ja kynnisyteen.

Kirkkona tehtävämme on ylläpitää toivoa ”vaikka tietäisin, että maailma tuhoutuu huomenna, istuttaisin tänään omenapuun” -hengessä. Roomalaiskirjeen (Room. 8:19–21) mukaan Jumalalla on Kristuksessa tarjolla toivo, joka koskee koko luomakuntaa. Tämän tiedostaminen synnyttää kiitollisuutta ja saa meidät toimimaan koko luomakunnan hyväksi pienillä ja isommilla valinnoilla ja toimenpiteillä. Edelleen kirkon tehtävänä on ”kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta”.

Ympäristönsuojelu ei ole vain yksittäisen kristityn harrastus tai ympäristöstä kiinnostuneen seurakunnan työntekijän puuhastelua, vaan kristillisen kirkon ja sen jokaisen työntekijän etuoikeus ja velvollisuus. Toimimalla ympäristövastuullisesti osoitamme kunnioitusta Jumalan koko luomistyötä kohtaan ja toteutamme rakkauden kaksoiskäskyä. Luomakunnasta huolehtiminen on tulevien sukupolvien ja etelän köyhien ihmisten rakastamista.

Katekismus selittää seitsemättä Älä varasta -käskyä: ”Ympäristön turmeleminen ja luonnon tasapainon järkyttäminen on varastamista tulevilta sukupolvilta.” Kohtuus on Raamatusta nouseva hyve (esim. 1. Tim. 6:6–8), joka sopii hyvin myös kristillisen kirkon ympäristövastuullisen toiminnan linjaukseksi.

Lisää kirkon ilmasto- ja ympäristötyön teologisia perusteita on kirjattu [Kirkon ilmasto-ohjelmaan](#) ”[Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus](#)”.

[Kirkon energia- ja ilmastostrategian](#) mukaisesti kirkkomme on hiilineutraali ja fossiiliton vuoteen 2030 mennessä. Olemme laatineet *Ympäristövastuun askeleet* sujuvoittamaan seurakunnan luontevaa ja järjestelmällistä ympäristötyötä. Kun jokainen seurakunta ottaa *Ympäristövastuun askeleita* kohti [Kirkon ympäristödiplomia](#), meidän on mahdollista päästä yhteiseen tavoitteeseemme.

Ympäristövastuun askeleita ottaessamme olemme toivon välittäjiä. Nyt on hyvä hetki istuttaa omenapuu.

Turun arkkihiippakunnan ympäristöryhmä

Ympäristövastuun 10 askeletta

■ **Olemme laatineet** *Ympäristövastuun askeleet* helpottamaan matkaanne kohti [Hiilineutraali kirkko 2030](#) -tavoitteiden saavuttamista. *Ympäristövastuun askeleet* eivät ole vaihtoehto [Kirkon ympäristödiplomille](#), vaan pikemminkin ympäristöaskeleet ovat askeleita kohti ympäristödiplomia. Tämän vuoksi *Ympäristövastuun askeleiden* otsikot vastaavat uuden Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan (2020) otsikoita ja numerointia.

Kirkon ilmastostrategiassa tavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2025 mennessä kaikilla seurakunnilla on ympäristödiplomi. Toteuttamalla *Ympäristövastuun askeleita* seurakuntanne toteuttaa ympäristödiplomien edellyttämiä toimenpiteitä, ja ympäristödiplomien hankkiminen helpottuu.

Ympäristövastuun askeleisiin olemme sisällyttäneet miltei kaikki Kirkon ympäristödiplomien saamiseen vaaditut minimikriteerit. Ne olemme merkinneet **vihreällä värillä** jokaisen pääkohdan alkuun. Kun ryhdytte toteuttamaan *Ympäristövastuun askeleisiin* vihreällä merkityjä tavoitteita, toteutate samalla myös Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan minimikriteereitä.

Askeleisiin olemme ottaneet mukaan osittain konkreettisempia ja osittain myös hallinnollisempia tavoitteita. Toimenpide-ehdotuksistamme voitte saada virikkeitä omien ympäristötoimienne suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Huomaatte, kuinka paljon olette jo tehneet ja kuinka pitkällä jo nyt olette matkalla kohti Kirkon ympäristödiplomien saamista ja [Hiilineutraali kirkko 2030](#) -tavoitteita.

Ehdotamme, että aloitate *Ympäristövastuun askeleisiin* tutustumisen etsimällä toimenpide-ehdotuksista ne, joita nyt jo toteutate.

Lähtötilanteen kartoittamisen jälkeen valitkaa seurakuntanne toiminnan kannalta 10 tärkeintä toimenpidettä, jotka eivät vielä toteudu. Lopussa on esimerkki ensimmäisistä 10 askeleesta. Kun niistä on tullut luonteva osa toimintaanne, siirtykää seuraaviin toimenpiteisiin.

Koska suurin osa kirkon ilmastovaikutuksista ja päästöistä tulee kiinteistöjen lämmittämisestä, on suositeltavaa keskittyä erityisesti energiatoimenpiteisiin. Monet ympäristön kannalta hyvät ratkaisut ja käytännöt ovat hyviä myös talouden kannalta.

On tärkeää, että sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä muistatte kertoa, mitä jo nyt teette luomakunnan hyväksi ja millaisia askeleita aiotte ottaa seuraavaksi.

Laatimamme *Ympäristövastuun askeleet* on yksi malli seurakunnassa toteutuvasta ympäristövastuusta. Teidän seurakunnassanne toimenpiteet voivat olla toisenlaisia. Olemme jättäneet jokaiseen pääkohtaan tyhjän viivan muistuttamaan mahdollisuudesta täydentää luetteloa teidän seurakuntaanne ja tilanteeseenne paremmin sopivalla toimenpiteellä.

Ympäristöasioiden systemaattista toteutusta ja seurantaa helpottaa jo toteutettujen ja valittujen uusien ympäristötoimien taulukoiminen. Voitte käyttää taulukoinnissa suoraan [Kirkon ympäristödiplomien käsikirjan katselmuks-
taulukkoa](#), joka on keskeinen asiakirja myös ympäristödiplomia haettaessa.

Suosittellemme, että teette ympäristöasioissa yhteistyötä muiden seurakuntien kanssa ja jaatte hyviksi havaittuja käytänteitä toisten kanssa. Kun kaipaatte tukea tai neuvoja ympäristövastuun askeleiden ottamisessa, voitte olla yhteydessä myös [Turun arkkihiippakunnan ympäristöryhmään](#).

Ympäristövastuun askeleet pääkohdittain

(Numerointi noudattaa Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan numerointia)

2 Ympäristöjärjestelmä

a) Kaikki työntekijät ja luottamushenkilöt perehdytetään Kirkon ympäristödiplomiin ja Hiilineutraali kirkko 2030 -strategiaan sekä *Ympäristövastuun askeleisiin*.

b) Kirkkoneuvosto nimeää seurakuntaan ympäristövastaavan/ympäristövastaavia.

c) Kirkkoneuvosto nimeää seurakuntaan ympäristötyöryhmän, joka kokoontuu säännöllisesti edistämään seurakunnan ympäristöasioiden hoitoa.

d)

3 Talous ja viestintä

a) Ympäristöasiat näkyvät toiminta- ja taloussuunnitelmassa sekä toimintakertomuksessa konkreettisina tavoitteina ja toteutuksina.

b) Huomioimme kaikissa hankinnoissa ympäristöasiat, esimerkkinä tästä

c) Seurakunta pyrkii valitsemaan ympäristömerkityn tuotteen aina kun mahdollista.

d) Sijoitamme vastuullisesti ja huomioimme sijoituksissa myös ympäristövastuun, esim. emme tee suoria sijoituksia fossiilisia polttoaineita tuottaviin yhtiöihin. Sijoitussuunnitelman päivittämisen yhteydessä huomioidaan myös ympäristövastuu.

e) Viestimme aktiivisesti ympäristövastuullisesta toiminnastamme.

f) Suosimme toimistotarvikkeissa ympäristömerkittyjä tuotteita ja uusiopaperia sekä toimintatapoja, joiden myötä paperinkulutus vähenee, mm.

g)

4 Ympäristökasvatus

- a) Ympäristöasiat näkyvät seurakuntamme jumalanpalveluselämässä.
- b) Seurakunnassa vietetään luomakunnan sunnuntaita.
- c) Laadimme kristillisen ympäristökasvatuksen suunnitelman yhdessä eri työntekijäryhmien ja seurakuntalaisten kanssa.
- d) Rippikoulut ovat Vihreitä ripareita ja toimimme niiden periaatteiden mukaisesti.
- e) Teemme lasten kerhoissa ja muussa toiminnassa säännöllisesti retkiä lähiluontoon.
- f) Koulutamme työntekijöitä kristillisen ympäristökasvatuksen mahdollisuuksista.
- g) Seurakunta on toteuttamassa esimerkiksi luontoretkiä ja pyhiinvaelluksia omassa lähiympäristössä yhteistyössä muiden seurakuntien ja toimijoiden kanssa.
- h) Olemme laatineet leirikeskukseen ympäristöohjeet. Olemme laatineet leirikeskukseen yhteyteen luontopolun ja rakentaneet linnunpönttöjä.
- i)

5 Jätehuolto

- a) Seurakunnan työntekijät perehdytetään jätelakiin, ja jätehuollosta vastaavat työntekijät perehdytetään päivitettyihin paikallista jätehuoltoa koskeviin määräyksiin.
- b) Jätehuollon nykytila kartoitetaan jätehuolto selvityksen avulla ja sen perusteella laaditaan jätehuoltosuunnitelma.
- c) Seurakunta on nimennyt vaarallisesta jätteestä vastaavat henkilöt. Vaarallista jätettä pyritään tuottamaan mahdollisimman vähän valitsemalla mahdollisimman haitattomia kemikaaleja.
- d) Käyttöturvatieotteet ja vahingontorjuntavälineistö ovat helposti saatavilla. Seurakunta huolehtii vaarallisen jätteen asianmukaisesta varastoinnista ja jatkokäsittelyyn toimittamisesta kirjanpitoineen.
- e) Jokaisessa toimipisteessämme lajittelemme jätteet kunnallisten jätehuolto-ohjeiden mukaisesti.
- f) Pyrimme tuottamaan vähemmän jätettä mm. näillä keinoilla:
- g) Edesautamme kierrätystä näillä toimenpiteillä:
- h) Annamme ohjeita hautakynttiläjätteen määrän vähentämiseksi ja lajittelun tehostamiseksi.
- i) Seurakunnan tavoitteena on vähentää muovijätteen määrää, ja muovijäte lajitellaan, jos muovijätteen keräys on alueella mahdollista.
- j)

6 Ruoka ja keittiöt

- a) Vältämme ruokahävikkiä mm. näillä keinoilla:
-
- b) Käytämme kertokäyttötuotteita vain poikkeustilanteissa.
- c) Seurakunnan tarjoamasta kahvista ja teestä osa on pysyvästi Reilun kaupan tuotteita.
- d) Suosimme kasvispainotteisia ja sesonginmukaisia vaihtoehtoja tarjoiluissa. **Etukäteen pyydetessä saa kasvisruokaa, myös vegaaniannoksen.**
- e) Suosimme lähellä tuotettua ja kotimaista näissä tuotteissa:
-
- f) Suosimme ympäristömerkittyjä tuotteita (esim. Luomu ja Joutsen):
-
- g)
-
-

7 Energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito

- a) Olemme vieneet kaikki rakennuksia koskevat perustiedot Basis-rekisteriin.
- b) Olemme laatineet/päivittäneet seurakunnan kiinteistöstrategian.
- c) Seurakunnan kiinteistöistä vastaavista henkilöistä yksi on nimetty energiavastaavaksi.
- d) Seuraamme energiankulutusta säännöllisesti kaikissa kiinteistöissä ja selvitämme, mistä mahdolliset poikkeavuudet johtuvat.
- e) Olemme hankkineet joka kiinteistöön lämpömittarin ja seuraamme kiinteistöjen lämpötiloja. Säädamme lämpötilat käytön ja kiinteistön mukaan optimaalisesti.
- f) Parannamme rakennusten energiatehokkuutta mm.
- g) Suosimme ympäristömerkittyä energiaa.
- h) Suosimme maalämpöä ja muita uusiutuvia energian tuotantomuotoja ja suunnittelemme öljylämmitteisten kiinteistöjen lämmitysmuodon korvaamisesta maalämmöllä vuoteen 2025 mennessä.
- i) Vaihdamme vanhat polttimot led-lamppuihin sitä mukaa, kun ne muutenkin vaihdettaisiin.
- j) Tehostamme tilojen käyttöastetta ja yhteiskäyttöä ja valmistaudumme luopumaan tiloista, joiden käyttöaste on alhainen.
- k) Jokaisessa toimipisteessä on ympäristömerkityt puhdistusaineet ja käyttöturvavälineet ja lukittu siivouskomero. Työntekijät koulutetaan ympäristösäästäviin siivousmenetelmiin (mm. oikeaan annosteluun).
- l) Käsittelemme jätevedet leirikeskuksessa niin, että niistä ei aiheudu haitallisia valumia vesistöihin eikä pohjavesiin.
- m)
-

8 Hautausmaat ja viheralueet

- a) Olemme laatineet hautausmaalle hoito-suunnitelman, jossa huomioidaan ympäristö-asiat.
- b) Asiakkaille tarjotaan hinnaltaan kilpailukykyistä perenna hoitoa ja samalla kerrotaan sen eduista.
- c) Olemme luopuneet haitallisista torjunta-aineista viheralueiden hoidossa.
- d)
-
-

9 Metsät

- a) Seurakunnalla on voimassa oleva metsäsuunnitelma ja sen tiedot on viety Basikseen.
- b) Seurakunnan metsät on sertifioitu PEFC-tai FSC-järjestelmän mukaan.
- c) Noudatamme metsänhoidossa luonnon-suojelu- ja metsälakeja ja vältämme hakkuita lintujen pesimäkaudella.
- d)
-
-

10 Liikenne

- a) Seurakunta on laatinut matkustussäännön/-ohjeet henkilöstön matkustamiskäytännöistä ympäristövaikutukset huomioiden.
- b) Suosimme julkisia kulkuneuvoja, jos mahdollista.
- c) Kimppakyydit ja sähköpyörät ovat käytössä, ja niiden käyttöä ohjataan kilometrikorvausten maksamisen ohjeistuksella.
- d) Vältämme turhaa matkustamista valitsemalla retkikohteet hyvien kulkuyhteyksien varrelta.
- e) Emme suosi risteilyjä kokoustenpitopaikkana ja muutenkin vältämme turhaa matkustamista.
- f) Työntekijöiden on mahdollista tehdä etätöitä töiden niin salliessa.
- g)
-
-

Esimerkki ympäristövastuun askeleista

_____ seurakunnan ympäristövastuun ensimmäiset 10 askeletta

- 1.** Seurakuntaan on nimetty ympäristötyöryhmä ja sen puheenjohtajaksi ympäristövastaava.
- 2.** Rippikoulut ovat Vihreitä ripareita ja toimimme niiden periaatteiden mukaisesti.
- 3.** Jokaisessa toimipisteessämme lajittelemme jätteet (myös vaarallisen jätteen) kunnallisten jätehuolto-ohjeiden mukaisesti.
- 4.** Käytämme puhdistusaineissa ympäristömerkittyjä vaihtoehtoja aina kun mahdollista.
- 5.** Seuraamme energiankulutusta eri kiinteistöissä ja selvitämme, mistä mahdolliset poikkeavuudet johtuvat ja pyrimme kaikissa kiinteistöissä ja toiminnoissa energiatehokkuuteen.
- 6.** Suosimme lähellä tuotettua ja kotimaista näissä tuotteissa:
.....
.....
- 7.** Suosimme toimintatapoja, joiden myötä paperinkulutus vähenee, mm.
.....
.....
- 8.** Olemme laatineet hautausmaalle hoitosuunnitelman, jossa huomioidaan ympäristöasiat ja joihin on sisällytetty perennahoito.
- 9.** Olemme laatineet leirikeskukseen ympäristöohjeet.
- 10.** Kimppakyydit ovat käytössä ja työntekijöiden työmatkojen ohjeistuksessa on huomioitu myös ympäristönäköt.

TURUN
ARKKIHIPPAKUNTA

HIILINEUTRAALI KIRKKO
2030